

זהר

אשתמודע לון אלא חמא דאינון הוו אינון דחמא בחלמא בגיני כך קרא לון מחנים משריין דאתחזו לעילא ומשריין דאתחזו לתתא אמאי אתגליאו למפגע ליה אלא שכינתא אזלא לגביה לנטלא לביתיה ומחכא ליה לבנימן לנטלא ביתא עמיה דיעקב כדקא יאות וכדין כתיב (ירמיה ל י) ושב יעקב ושקט ושאנן ואין מחריד⁶:

הכיר אותם, אלא ראה שהם היו אותם שראה בחלום, לכן קרא להם מחניים, מחנות שנראו למעלה ומחנות שנראו למטה. למה נתגלו לפגוש אותו, אלא השכינה הלכה אליו לקחת את ביתו, ומצפה לבנימין לקחת את הבית עם יעקב כראוי, ואז כתוב "ושב יעקב ושקט ושאנן ואין מחריד".

ברוך ה' לעולם אמן ואמן

סתרי תורה

יכילת ער דהווי י"ב שבטין בביתא לאתקשרא בהו וכדין אתדחיית רחל ונטלת איהי ביתא בכלהו שבטין והות עקרא דביתא וכדין (תהלים קיג ט) מושיבי עקרת הבית אמר יעקב הא מטא זמנא דישתלימו י"ב שבטין וודאי עלמא דלעילא ייחוד ליה ביתא ואתקשרא³ בהו ומסכנתא דא אתדחייא קמיה אי תימות הכא לא אפוק מכאן לעלמין ולא עוד אלא בארעא דא לא אתחזי לאשלמא ביתא בגין כך (בראשית ל כה) ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף עד לא ישלימו שבטין:

יכלה עד שהיו שנים עשר שבטים בבית להתקשר עמהם, ואז נדחתה רחל, והיא נטלה את הבית עם כל השבטים והיתה עיקר הבית, ואז "מושיבי עקרת הבית". אמר יעקב, הנה הגיע הזמן שיושלמו שנים עשר השבטים, וודאי שהעולם שלמעלה יתייחד לו לבית ויתקשר (העולם שלמעלה ירד לו לביתו והתקשר) בהם, והענייה הזאת נדחית לפניו. אם תמות כאן, לא אצא מכאן לעולמים. ולא עוד, אלא בארץ הזו לא ראוי להשלים את הבית. לכן "ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף", טרם שישלמו השבטים. **שמע** רבי שמעון, אמר, ודאי שכל דברי רבי יהודה יפים, וזה עולה על הכל. ואם תאמר, למה לא הלך לו לדרכו מיד. אלא כל זמן שרחל לא התעברה מבנימין, התעכב שם. כיון שהגיע הזמן של בנימין, ברח, ולא בקש רשות, כדי שלא יתעכב שם, והתחבר יעקב עם כל השבטים במקום שצריך.

שמע רבי שמעון אמר ודאי כל מלוי דרבי יהודה שפיר ודא סליק על בלא ואי תימא אמאי לא אזל ליה לארחיה מיד אלא כל זמנא דרחל לא מתעברא מבנימן אתעכב תמן כיון דמטא זמנא דבנימן ערק ולא בעא רשותא בגין דלא יתעכב תמן ואתחבר יעקב בכלהו שבטין באתר דאצטריך:

פרשת וישלה יעקב

וישלה יעקב מלאכים וגו' (בראשית לב ג) רבי יהודה פתח (תהלים צא יא) כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך האי קרא אוקמוה חברייא¹ דהא בשעתא דבר נש אתי לעלמא² מיד אזדמן בהדיה יצר הרע³ דאיהו מקטרג ליה לבר נש

"וישלה יעקב מלאכים" וגו'. רבי יהודה פתח, "כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך". פסוק זה בארוהו החברים, שהרי בשעה שאדם בא לעולם, מיד מזדמן עמו יצר הרע שהוא מקטרג לאדם תמיד,

מאיר הזהר

ונקרא הכל דגרמי, וזה שאמרו רז"ל בוינין לו נפש על קצרו, שהיא זאת הבחי'. ואח"כ כשנולד אדם, צאה לו נפש לצד. והנה נודע כי כל בחי' נפש היא משם צ"ן, שהיא נפש דנוק', ולכן אמר בשעתא דבר נש אתא לעלמא, כד נק' בחי' נפש שאמרנו, שנקרא בר נש, הוא היותר עליון שמשם נמשכת הנפש והוא בחי' זכר, ח"ש "צר נש" ר"ל הנפש שכחה מדכורה הנקרא אדם (זהר הרקיע). קודם חטא אדה"ר היו קודמים החסידים לירד צועיר ואחר כך הגבורות, אזל אחר חטאו ה"ס (איכה ג א) השיב אחר ימינו, וקדמו הגבורות לחסידים, וזהו טעם קדימת ית"ר שהוא נמשך מן הגבורות ודבק בנפש וכו' ולכן "בשעתא דבר נש אתי לעלמא", שהוא יראתו מבטן אמו שאז גם כן יולאת נפשו מיסוד רחל דעשיה, וכו' "מיד אזדמן וכו'", הוא מבחינת נוק' של נוגה שכנגד בחינת נוק' הקדושה שממנה סוד הנפש (רמ"ז). ה. ר"ל מתיך כשהנפש מתחלת לירד, יורד עמה היצר הרע והוה שאמר אזדמן, ר"ל שבא כנגדו ממש, ויורד עמו

א. עד עתה שהיה יעקב למטה היה מחריד מפני שהמקום גורם, שהוא מקום החרדה והקטטה. כעין צית שני מלכות, תמיד צו קטטה. אמנם ושב יעקב יתעלה אל המ"ת. דהיינו אחר פטירת רחל ויתעלה בת"ת ושקט ושאנן, שאין שם קטרוג החלונים. ואם תאמר והרי לא שקט אלא קפץ עליו רוגזו של יוסף, וי"ל שאינו אמת יוסף חי היה, או אפשר שלא נתקיים זה עדיין, מפני ששקץ עליו רוגזו של יוסף, ואח"כ היה צמזמים בחו"ל, ולעמיד לבא ושב יעקב א"י וכו' והשלים צכי טוב (אור יקר). 3. "כ"א עלמא דלעילא ייחות ליה לביתיה ואתקשרא" נוסף בדפ"ו. 4. אמר ג' דברים א' מיד אזדמן צ' ומקטרג ליה ג' תדיר ח"ש לפתח משמע מיד כשילא ומתקאמר חטאת הרי מקטרג ליה ומתקאמר רובץ משמע תדיר לשון הוה. ז"ח (כ"ה). 7. כשנולד אדם אינם באים עמו נר"ן אלא בחי' נפש לצד, וזה אחר שנולד כי בהיותו צמעי אימא אין לו רק חיות א' מבחי' נפש שהוא מחיה אותו בהיותו תוך בטן אמו, וזאת נשאר ג"כ בקצר

וישלה

קסה ע"ב²

ספר הזהר

תרגום

כמו שנאמר "לפתח חטאת רובץ". מי זה "חטאת רובץ", זה יצר הרע. וכך גם דוד קרא לו חטאת, "חטאתי נגדי תמיד", משום שהוא עושה כל יום לאדם לחטוא לפני רבונו.

תדיר' כמה דאת אמר (בראשית ד ז) לפתח חטאת רובץ' מאי חטאת רובץ דא יצר הרע ודוד הכי נמי קרייה חטאת' [דכתיב (תהלים נא ו) וחטאתי נגדי תמיד] בגין דאיהו עביד ליה לבר נש כל יומא למחטי קמי מריה (דכתיב וחטאתי נגדי תמיד):

ויצר הרע הזה לא זו מאדם מיום שנולד האדם לעולמים. ויצר הטוב בא לאדם מיום שבא להטהר. ומתי בא אדם להטהר, כשהוא בן שלש עשרה שנים, אז מזדווג האדם בשניהם, אחד מימין ואחד משמאל. יצר טוב לימין, ויצר הרע לשמאל. ואלה הם שני מלאכים ממש ממונים, והם נמצאים תמיד עם האדם. בא בן אדם להטהר, אותו יצר הרע נכפה לפניו, ושולט הימין על השמאל. ושניהם מזדווגים לשמור את האדם בכל דרכיו שהוא עושה, זהו שכתוב "כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך".

ויצר הרע דא לא אתעדי מבר נש מיומא דאתליד בר נש [לעלמין ויצר הטוב אתי לבר נש ביומא] (עד) דאתי לאתדכאה ואימתי אתי בר נש לאתדכאה¹ כד איהו בר תליסר' שנין כדין אזדווג בר נש בתרווייהו² חד מימינא וחד משמאלא יצר טוב לימינא ויצר רע לשמאלא |ו|אלין אינון תרין מלאכין ממש ממנן³ ואינון משתכחין תדיר בהדיה דבר נש⁴ אתי בר נש לאתדכאה⁵ ההוא יצר הרע |אתכפיא| (אתרפיא) קמיה ושליט ימינא על שמאלא ותרווייהו מזדווגין לנטרא ליה לבר נש בכל ארחוי⁶ דהוא עביד הה'ד⁷ (תהלים צא יא) כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך⁸:

רבי אלעזר מבאר את הפסוק הזה ביעקב, שהקדוש ברוך הוא הזמין עמו מלאכים מחנות ממונים, משום שהרי הוא בא שלם בשבטים עליונים כולם שלמים כראוי, כמו שנאמר "ויעקב הלך לדרכו ויפגעו בו מלאכי אלהים", ונתבאר. וכאן, כיון שנצול מלבן, והרי נפרד ממנו, אז הזדווגה עמו שכניה, ובאו מחנות קדושים להקיף אותו, ואז

רבי אלעזר מוקים ליה להאי קרא ביעקב דקב"ה אזמין בהדיה מלאכין משריין ממנן בגין דהא איהו אתי שלים בשבטיין עלאין כלהו שלמין כדקא יאות כמה דאתמר (דכתיב) ויעקב הלך לדרכו ויפגעו בו מלאכי אלהים (בראשית לב א) ואתמר והכא כיון דאשתזיב מניה דלבן והא אתפרש מניה כדין אזדווגת עמיה שכנתא⁹ ואתו משריין קדישין לסחרא ליה¹⁰ וכדין:

מאיר הזהר

ומה נמשך אופן עומדם יצר טוב לימינא וכו' (רמ"ו). **יב.** יאה"ט ויה"ר שניהם הם מלאכים בחי' חו"ג של חלקי אותה הנפש, והם ממונים לשמירת האדם, ולכן אינון משתכחין תדיר וכו', מפני שהם מתהוים מן לצוץ הנפש שהם מקוד חו"ג (רמ"ו). **יג.** כאן משמע שהיצר הרע והיצר הטוב שומרים על האדם ומייעלים לו. ועי' צמקום אחר, שם אמר שהיצר הרע והיצר הטוב הם שני מלאכים שהם מלאכים חסידים וקדושים ויה"ר הוא שד (ע"מ שער נ פרק ג'). עי' מצו"ש (ש"ו ח"ב פ"ו): נפש לדיק פנימיות ישראל נותנים לה יאה"ט שהוא מלאך א' מפנימיות החסידיות דקדושה ויה"ר הוא שד א' מפנימיות החסידיות דקליפה. ולעם הארץ יה"ט מלאך מחסידיות דחסידיות דקדושה ויה"ר שד החסידיות דקליפה. **יד.** הגם שיאה"ר יש לו קדימת הזמן מכל מקום יצר הטוב יש לו קדימת המעלה להיותו מושפע מהחסידים, ולכן אתכפיא קמיה כדרך הגבורות הכפופות לחסידים, וכמד"א (ג טו) ואל אישך משוקתך. "ושלע ימינא", כמש"ה (סס) והוא ימשול בך (רמ"ו). **טו.** פ"י זוג כמשמעו דאתכליל מיה באשא ואשא צמיא, וידוע שיש הוי"ה בחסד ואדנות בגבורות ומכה התכללותם זה בזה נמלא בשניהם שם הוי"ה אדני, ולכן כל אחד ואחד נקרא מלאך [גימ' הוי"ה ואדני] ממש (רמ"ו). **טז.** קין ע"ב (ד"א). **יז.** פ"י בא לילך בדרך מזה או נכלל הרע לטוב, בא להטפל בדרך ארץ לבקש מונו ולהזדווג וכיוצא, הטוב מסכים עם השני שהוא המעורר לדברים האלה והיינו (משלי ג ו) בכל דרכיך, ומלת יצוה מלשון צוה שר"ל חיבור, וכדאמרינן העולם לא נברא אלא לצוות ליה (רמ"ו). **יח.** ר"ל כביכול דביקות לאפקי צבית לבן היה אמירה בעלמא. א"מ (ב"א). **יט.** ובאו מחנות קדושים לבצב אותו (ד"א).

ונקרא יצר הרע לאת הנחי, כי הרע עמנו שהוא הקלי הגדולה אינו יורד עמו אלא א' מנדו, ח"ס יצר של אותו הרע העליון, זהו שירד עמו (זהר הרקיע). **ו.** ר"ל על בחי' היצר הרע לצוץ שהוא מסיתו לאכול ולשתותו ולעשות דברים אחרים, ואפילו בדבר המנוה אם היצר הזה אינו מסיתו לא יעשה אותה האדם, כמו הזווג ודברים אחרים כיוצא בו (זהר הרקיע). הוא מפני שיש בו טוב ורע ובהכרח שיש קטרוג ציניהם, ומפני שזה הטוב והרע הוא מצירור אותה הנפש היוצאת לכן נקרא קטרוגם קטרוג לאדם עמנו (רמ"ו). **ז.** ר"ל לפתח הוא שער הראשון שממנו יצאה הנפש, כמ"ש זה השער לה, אלא אותו הפתח כנגדו רוצן אותו החטאת שהוא הנוק' של ס"ס רוצנת תחתיו, כמ"ש רוצן תחת משאו, זה ענין יעקב אבינו ע"ה שמנינו בהיותו בחו"ל לא היה לו כ"א בחי' נפש כמד"א ויאמר יעקב כאשר ראם מתנה אלהים זה וגו' שהוא בחי' רוח כמד"א רוח אלהים. ח"ש "זה" לשון זה, ואלו היו מלאכי א"י, לכן קרא שם המקום ההוא מחניים, כי כבר נשלמו בו בחי' נפש ורוח (זהר הרקיע). **ח.** לדיק להוסיק ראייה להורות שמדרגת יאה"ר הוא דוקא מנוק' דקליפה ושעליו נאמר חטאת רובץ. ודקדק זה מדברי דוד שמדרגתו נפש דוד. ואמר וחטאתי נגדי תמיד שכן כתוב רובץ שר"ל תמיד בהווה, וכונתו של דוד על נוק' דקליפה הנקראת חטאת, שאלו יכוין על חטאיו הי"ל לומר וחטאתי בלשון רבים כמו שהתחיל כי פשעי אני ארע (רמ"ו). **ט.** שמות לח ע"א פו ע"ב קיג ע"א (ד"א). **י.** מדרש תהלים ט' אות ה' ועי' פ' פקודי רסו ע"ב (לש"ו). **יא.** שאז מזדווגים רוח ונפש שה"ס חו"ג ולכן הם מתחלקים חד לימינא וחד לשמאלא, פ"י חסידים לימין הלצ שהוא הרוח וגבורות בחלל שמאל שהוא של דם,

תרגום

"ויאמר יעקב כאשר ראם וגו', ומאותם מלאכים שלח לעשו, זהו שכתוב "וישלה יעקב מלאכים", מלאכים ממש היו ודאי.

פתח רבי יצחק ואמר, כתוב "חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם". הרי פרשוה. אבל במקום אחד כתוב "כי מלאכיו יצוה לך", "מלאכיו" רבים, וכאן אחד, שכתוב "חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם". אלא "כי מלאכיו יצוה לך", אלו שאר מלאכים, "מלאך ה' סביב", זו שכינה, כמו שנאמר "וירא מלאך ה' אליו בלבת אש מתוך הסנה". ולכן "חונה מלאך ה' סביב ליראיו", להקיפו בכל הצדדים כדי להציל אותו, וכשהשכינה שורה בתוך האדם, כמה מחנות קדושים כולם מזדמנים לשם.

בא וראה, כשדוד המלך ניצל מאכיש מלך גת, אז אמר את זה, משום שהשכינה הקיפה אותו וניצל מהם מאכיש ומעמו, כל אותם שהתקיפו (שהקיפו) אותו. מה כתוב, "ויתהולל בידם", למה "ויתהולל", היה צריך לכתוב וישתגע, כמו שנאמר "כי הבאתם את זה להשתגע עלי". אלא חזר על אותו דבר שאמר דוד בתחילה, שכתוב "כי קנאתי בהוללים" וגו'. אמר לו הקדוש ברוך הוא, חייך עדיין אתה צריך את זה, כיון שנכנס לבית אכיש והחזיקו בו, מה כתוב, "ויתהולל בידם", באותם הוללים שקנא בהם בהתחלה. ואז באה שכינה ושרתה סביב דוד. ואם תאמר שהשכינה לא שורה כי אם בנחלתה, שהיא הארץ הקדושה, ודאי לא שורה בעבור (שיונקים) לינוק ממנה, אבל שורה כדי להגן. וכאן כשבא יעקב מבית לבן, כל המחנות הקדושים הקיפו אותו, ולא נשאר לבדו.

אמר רבי חזקיה, אם כך (ס"א שכל המחנות הקדושים באו יחד עמו והשכינה עמו), למה כתוב "ויותר יעקב לבדו" וגו'. אמר רבי יהודה,

ספר הזהר

ויאמר יעקב^ב כאשר ראם וגו' (בראשית לב ב) ומאינון מלאכין שדר ליה לעשו^י הה"ד (שם ג) וישלח יעקב מלאכים מלאכים ממש הוּו ודאי:

פתח רבי יצחק ואמר כתיב (תהלים לד ח) חונה מלאך יהו"ה סביב ליראיו ויחלצם^י (ו)הא אוקמוה אבל באתר חד כתיב^ז (שם צא יא) כי מלאכיו יצוה לך מלאכיו סגיאיין והכא חד דכתיב חונה מלאך יהו"ה סביב ליראיו ויחלצם אלא כי מלאכיו יצוה לך אלין שאר מלאכין^י מלאך יהו"ה סביב דא שכינתא כמה דאת אמר (שמות ג ב) וירא מלאך יהו"ה אליו בלבת אש מתוך הסנה ובגין כך חונה מלאך יהו"ה סביב ליראיו לאקפא ליה בכל סטריין בגין לשזבא ליה^י וכד שכינתא שריא בגויה דבר נש כמה משריין קדישין כלהו אזדמנו לתמן^י:

תא חזי כד דוד מלכא אשתזיב מאכיש מלך גת כדין אמר האי בגין דשכינתא סחרא ליה ואשתזיב מנייהו מאכיש ומעמיה כל אינון דאתקיפו (נ"א דאקיפו) ביה מה כתיב (ש"א כא יד) ויתהולל בידם אמאי ויתהולל וישתגע מבעי ליה כמה דאת אמר (שם טז) כי הבאתם את זה להשתגע עלי אלא אהדר על ההוא מלה דאמר דוד בקדמיתא דכתיב (תהלים עג ג) כי קנאתי בהוללים וגו' א"ל קב"ה חייך עדיין אתה תצטריך להאי כיון דעאל לבי אכיש ואתקיפו ביה מה כתיב ויתהולל בידם באינון^י הוללים דקני בקדמיתא וכדין אתיא שכינתא ושריא סחרינה דדוד ואי תימא שכינתא לא שריא אלא באחסנתיה דאיהי ארעא קדישא^י ודאי לא שריא בגין (דינקין) [לינקא] מנה אבל לאגנא | שריא | (שאני) והכא כד אתא יעקב^י מבי לבן כלהו משריין קדישין סחרן ליה ולא אשתאר בלחודו^י:

א"ר חזקיה אי הכי | נ"א דכלהו משריין קדישין אתו בהדיה ושכינתא בהדיה | אמאי כתיב (בראשית לב כד) ויותר יעקב

מאיר הזהר

ה. לכן לא נזכרו כי אם דוקא במקום מיוחד שמדבר ציחוד עם סתם בני אדם, אבל בשאר במקומות אחרים שמדבר על כללות עם ישראל וגם צכאן דמיירי בפרטות דייקים אמר מלאך ה' שהיא השכינה שהיא שלוחה להגין עליהם (רמ"ו). 1. דייקא מלת חונה שמשמע צלי פחד מהאחרים, כי סתם שאר המלאכים לפעמים צריכים להבדל מן האדם, וכגון דארץ ישראל צלכמו לחוץ לארץ, אבל השכינה צכל משלה (רמ"ו). 2. פי' החניה ענמה היא המללל אוחו מה שאין כן בשאר המלאכים, כי לפעמים צריכים הם להלחם עם איוה מלאך רע הרוצה להזיק את האדם (רמ"ו). 3. נראה שזו מדרגה יתירה שכשזוכה להיות מדור ומשכן לשכינה אז כל מלאכי המרכבה מוזדמנים שם (רמ"ו). 4. כאינון (דפ"ו ומ"ו). 5. וארץ פלשמים אינה כעיקר ארץ ישראל ארץ ו' עממין ששם השכינה שורה הגם שארץ פלשמים אינה צחול (מ"ו). 6. פי' צכאן מדה המעולה היתה שהוא היה מרכבה לשכינה (רמ"ו). 7. יראה שצין צחון לארץ וצין צארץ ישראל תמיד היה כסא לשכינה (רמ"ו).

8. עתה שהשכיל יעקב הפרש מראה זה לשל הסולם שהיתה צחלום וצלינה וזו ציוס וצהקין. ח"ש כאשר ראם, אז אמר ממנה אלוקים זה, כלומר אין זה כפעם הראשונה שהיה צחלום יעוף ודריך עראי, כי זה ממנה ושריית השכינה צחניית קצע (רמ"ו). 9. דע כי שרש עשו הוא צאצילות הטומאה, וזה האצילות הטומאה הוא אחורי קדש הקדשים [היינו היכל ק"ק דצריאה], ולכן צהתכלל אלו המלאכים דהיכל הרצון ושצעל שלו הוא יעקב צהיכל קדש הקדשים, שלח משלו וממלאכיו ממש (רמ"ו). 10. נראה לי שצחניית כוונתו צחילוקו צין מלאך למלאך הוא לומר שיש מלאכים קתם ששרשם ממש אלוקים, כי קתם מלאך הוא מחילוניות העולמות, אך מלאך ה' הוא צכוד השכינה, ומינה שהמלאכים ששלח יעקב הם מהנו"ל ממנה אלוקים, ושצריכים להיות לפחות שנים כמ"ש כי מלאכיו יצוה לך, וזהו וישלח יעקב מלאכים (רמ"ו). 11. יראה שרק במקום אחד כחוב צחורה שמלאכים רבים שומרים את האדם כי צכל מקום לא נזכר אלא מלאך אחד (שמות כג, כג) כי ילך מלאכי, (שם כג, כ) הנה אנכי שולח מלאך (רמ"ו).

וישלה

קסו ע"א²

ספר הזהר

תרגום

משום שהכניס עצמו לסכנה, והיה רואה אותה סכנה בעיניו, הם פרשו ממנו, ואז אמר "קטנתי מכל החסדים ומכל האמת", אלו הם המחנות הקדושים שנפרדו ממנו. רבי יצחק אמר, כדי להשאירו עם אותו ממונה של עשו שהיה בא ברשות עליונה, ואלה הלכו לומר שירה, שהגיע זמנם לשבח את הקדוש ברוך הוא באותה שעה, ואחר כך חזרו. זהו שכתוב "קטנתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדך וגו'", ועתה הייתי לשני מחנות", מחנה שכינה, וכל ביתו. (ס"א מחנה אחד היה, שכתוב "מחנה אלהים זה") "לשני מחנות", שהיה שלם מכל הצדדים משני חלקים, לבן ואדום.

רבי אלעזר אמר, הרי נתבאר, אותו לילה שלטון של צד של עשו היה באותה שעה, שהרי כתוב "יהי מארת" חסר, ולכן "ויותר יעקב לבדו", שנשאר יעקב, שהוא שמש לבדו, שהתכסתה הלבנה מן השמש. ואף על גב ששמירת (ועם כל זה השמירה של) הקדוש ברוך הוא לא אזה ממנו מכל וכל, ועל זה לא יכול לו, שכתוב "וירא כי לא יכל לו". הסתכל ימינה וראה את אברהם, הסתכל שמאלה וראה את יצחק, הסתכל בגוף וראה שנכלל מצד זה ונכלל מצד זה, ואז "ויגע בכף ירכו", בעמוד אחד הסמוך לגוף, שהוא מחוץ לגוף. ולכן "חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם", הקיפו בכל צדדיו כדי להצילו. וכשרתה שכינה בתוכו (ס"א אליו), כמה חיילות ומחנות באו עמה, ומאותם מלאכים שלח לעשו.

וישלה יעקב מלאכים. אמר רבי אבא, וכי מה הוא התעורר אל עשו, וטוב היה לו לשתוק ממנו. אלא אמר יעקב, יודע אני שעשו חושש לכבוד אבא, ולעולם לא הרגיו אותו, והריני יודע, שהואיל ואבא קיים, איני פוחד ממנו. אבל עכשיו שאבא קיים, אני רוצה להתפייס עמו. מיד, "וישלה יעקב מלאכים לפניו". "וישלה יעקב מלאכים", רבי שמעון פתח ואמר, "טוב נקלה ועבד לו ממתכבד וחסר לחם". פסוק זה נאמר על יצר

לבדו [וגו'²] אמר רבי יהודה בגין דאעיל גרמיה לסכנה והוה חמי לההיא סכנה בעינוי (ו)אינון אתפרשו מניה² וכדין אמר (שם י) קטנתי מכל החסדים ומכל האמת² אלין אינון משריין קדישין דאתפרשו מניה² רבי יצחק אמר² בגין לשבקא ליה עם ההוא ממנא דעשו דברשותא עלאה הוה אתי ואלין אזלי² למימר שירתא דמטא זמנייהו לשבחא ליה לקב"ה בההיא שעתא ולבתר אהדרו הה"ד קטנתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדך וגו'² ועתה הייתי לשני מחנות² (שם) מחנה שכינתא וכל ביתיה [נ"א |מחנה| חד הוה דכתיב (שם ב) מחנה אלהים² זה] לשני מחנות דהוה שלים מכל סטריין² מתריין חולקין חוור וסומק:

רבי אלעזר אמר הא אתמר ההוא ליליא שולטנותא דסטרא דעשו הוה בההיא שעתא דהא כתיב (שם א יד) יהי מארת חסר ובגין כך ויותר יעקב לבדו דאשתאר [יעקב דאיהו שמשא] בלחודוי דאתכסיא סיהרא מן שמשא ואף על גב דנטירו |נ"א ועכ"ד נטירו² | דקב"ה לא אתעדי מניה מכל וכל ועל דא לא יכול לו דכתיב (בראשית לב כה)² וירא כי לא יוכל לו אסתכל לימינא וחמא לאברהם אסתכל לשמאלא וחמא ליצחק אסתכל בגופא וחמא דאתכליל מסטרא דא ואתכליל מסטרא דא כדין (שם) ויגע בכף ירכו בחד עמודא דסמין לגופא דאיהו לבר מן גופא ובגין כך (תהלים לד ח) חונה מלאך יהו"ה סביב ליראיו ויחלצם אקיף ליה בכל סטרוי בגין לשזבא ליה וכד שרא שכינתא בגויה |נ"א לגביה| כמה חילין ומשריין אתו בהדיה ומאינון מלאכין שדר לגביה דעשו:

וישלה יעקב מלאכים (בראשית לב ג) אמר רבי אבא וכי אמאי אתער איהו לגביה דעשו וטב הוה ליה לאשתוקי מניה אלא אמר יעקב ידענא דעשו חייש ליה ליקרא דאבא ולעלם לא ארגיו קמיה והא ידענא הואיל ואבא קיים לא מסתפינא מניה אבל השתא דאבא קאים |בעינא |אתפייס עמיה מיד וישלה יעקב מלאכים לפניו וישלה יעקב מלאכים רבי שמעון פתח ואמר (משלי יב ט) טוב נקלה ועבד לו ממתכבד וחסר לחם האי קרא על יצר

מאיר הזהר

למך דסוף סוף למה הלכו להם ישארו שם ויניחוהו שינא המלאך, לכן אמר שהוכרחו לעלות לומר שירה, אצל אחר כך חזרו וראוהו מתאבק עם המלאך (רמ"ז). **יט.** כלומר שהודה לה' על חסדיו שעשה עמו לשלוח לו מלאכי מרכבתו הרמוזים בחסדים ואמת כאמור, שהם י"ב כמנין ז"ה. ועוד הוסף ושנה על שכר זכה להיות לו שצטי יה המכוונים כנגד הדגלים העליונים, כי יודע היה שילך לו צנימין (רמ"ז). **כ.** מחנה שכינה ושל צימיה, פי' מציא ראיה מפקוק קטונתי וכו' שהלכו מלאכי השרת מאלו ולבסוף חזרו לכן מחלה כשהלכו למר קטונתי, וכשחזרו אמר ועתה הייתי לצי' מחנות מחנה שכינה ושל צימיה (מ"מ). **כא.** צדוק החסדים והגבורות שהם ו"ק לכל אחד ו' חסדים ו' גבורות, ח"ש שלים מכל סטריין, שהם הו"ק כנודע שהם כל סטריין ודאי, והיה שלם צדוק חולקין חוור וסומק, היינו חו"ג (רמ"ז). **כב.** זוהי הגרסא הנכונה (מ"מ). **כג.** לעיל כה ע"ב ופרדס בשער ירך יעקב (ד"א).

ג. שמי קושיות הקשה, אחת על אומרו ולא אשתאר בלחודוי, הרי ויותר יעקב לבדו. ומ"ש דמשריין סחרן ליה, הרי כתוב ויאבק איש עמו. ולכן הוסף האר"י זלה"ה בהגהותיו מלת וגו', דקאי אשאר (דקשה) [דקרא] דאין הניחו לבוא ליה האצקה (רמ"ז). **ד.** כלומר שפרשו ממנו כל מלאכי האלהים שבאו לשמרו (דע"ה ח"ב קלו ע"ב). **ה.** מפרש רבי יהודה לפי האמור שאז פירשו ממנו ואז התחיל להתחנן קטנתי ומתמעתי מכל החסדים, הם המשריין קדישין שהלכו ועזבוהו (רמ"ז). ולפי זה פי' זה אמרו יעקב אחר שיותר יעקב לבדו, ואין מוקדם ומאוחר צמורה (מ"מ). **ו.** הם מלאכי המרכבה. ולפי זה יוצן ועתה הייתי, ולא אמר אני, מפני שהלכו להם השני מחנות הם של החסדים והאמת (רמ"ז). **ז.** חונתה לקיים סברתו צמנה שאמר ולא אשתאר בלחודוי, ולכן לא ינחא ליה מ"ש רבי יהודה שקודם לכן הניחוהו אלף שבגורת ה' היה הדבר להראות כמו למלאכו של עשו ושהוא היה שלם כמו שיצא (רמ"ז). **ח.** צא

תרגום

ספר הזהר

הרע, משום שהוא תמיד מקטרג לבני אדם, ויצר הרע מרים לבו ורצונו של האדם בגאווה, והולך אחריו, מסלסל בשערו ובראשו, עד שמתגאה עליו ומושך אותו לגיהנם. אבל "טוב נקלה", אותו שלא הולך אחר יצר הרע, ולא מתגאה כלל, ומנמיך רוחו ולבו ורצונו אל הקדוש ברוך הוא. ואז אותו יצר הרע מתהפך לו לעבד, שלא יכול לשלוט עליו, ואותו איש שולט עליו, כמו שנאמר "ואתה תמשל בו". "ממתכבד" כמו שאמרנו, שהוא מכבד עצמו, מסלסל בשערו, מתגאה ברוחו. והוא "חסר לחם", חסר אמונה, כמו שנאמר "לחם אלהיו" וגו', "לחם אלהיהם הם מקריבם" וגו'.

הרע אתמר בגין דאיהו מקטרגא תדיר לגבי בני נשא ויצר הרע איהו ארים לביה ורעותיה דבר נש בגאותא ואזיל אבתריה מסלסל שעריה וברישיה עד דאיהו אתגאי עליה ומשיך ליה לגיהנם אבל טוב נקלה ההוא דלא אזיל אבתריה דיצר הרע ולא אתגאי כלל ומאיך רוחיה ולביה ורעותיה לגבי קב"ה וכדין ההוא יצר הרע מתהפך לעבד לו דלא יכיל לשלטאה עלוי וההוא בר נש שליט עלוי כמה דאת אמר (בראשית ד ז) ואתה תמשל בו^א ממתכבד כמה דאמרן דאיהו אוקיר גרמיה מסלסל בשעריה אתגאי ברוחיה ואיהו חסר לחם חסר מהימנותא כמה דאת אמר (ויקרא כא כב) לחם אלהיו^ב וגו' (שם ו) לחם אלהיהם הם מקריבם וגו'.

דבר אחר, "טוב נקלה" (ועבד לו), זה יעקב שהנמיך רוחו לעשו כדי שאחר כך יהיה לו עבד וישלוט עליו ויתקיים בו "יעבדוך עמים וישתחוו לך לאומים" וגו', ועדיין לא היה זמנו כלל, אלא משום שהעבירו יעקב לסוף הימים, ועל זה היה מיד נקלה, ואחר כך אותו שמתכבד יהיה עבד לו, אותו שהוא חסר לחם יהיה עבד לאותו שנתנו לו רוב דגן ותירוש. בא ראה, על זה, משום שידע יעקב שהצטרך לו, עכשיו התהפך לו לנקלה, ויותר חכמה ועקמומיות עשה בזה מכל מה שעשה לעשו, שאילו היה יודע עשו חכמה זו, היה הורג את עצמו ולא יבא לידי זה, אבל הכל עשה בחכמה, ועליו אמרה חנה "ה' יחתו מריביו וגו' ויתן עז למלכו" וגו'.

דבר אחר טוב נקלה [נ"א ועבד לו] דא יעקב דמאיך רוחיה לגביה דעשו בגין דלבתר ליהוי עבד לו וישלוט עלוי ויתקיים ביה (בראשית כז כט) יעבדוך עמים וישתחוו לך לאומים וגו'^ב ועדיין לא הוה זמניה כלל אלא בגין דסליק ליה יעקב לבתר יומיא ועל דא הוה מיד נקלה ולבתר ההוא דאיהו מתכבד יהא עבד לוי ההוא דאיהו חסר לחם יהא עבדא לההוא דיהבו ליה רוב דגן ותירוש תא חזי על דא בגין דידע יעקב דאצטרך ליה השתא אתהפך ליה נקלה ויותר חכמה ועקימו עבד בדא מכל מה דעבד לגביה דעשו דאילו הוה ידע עשו חכמה דא יקטיל ליה לגרמיה ולא ייתי לדא^א אבל כלא עבד בחכמתא ועליה אמרה חנה (ש"א ב י) יהו"ה יחתו מריביו וגו' ויתן עז למלכו וגו'.

ויצו אתם לאמר כה תאמרן לאדני לעשו כה אמר עבדך יעקב עם לבן גרתי ואחר עד עתה". מיד פתח יעקב להתהפך לו לעבד כדי שלא יסתכל עשו באותן ברכות שברכו אביו, שהרי יעקב העביר אותן לסוף, כפי שאמרנו. אמר רבי יהודה, מה ראה יעקב ששלח לעשו ואמר "עם לבן גרתי", וכי מה עשה

ויצו אותם לאמר כה תאמרן לאדני לעשו כה אמר עבדך יעקב עם לבן גרתי ואחר עד עתה (בראשית לב ד) מיד פתח יעקב לאתהפכא ליה לעבדא בגין דלא יסתכל עשו באינון ברכאן דברכיה אבוי דהא יעקב סליק לון | לבתר כדקא אמרן | (כדקא אמרן לבתר) אמר רבי יהודה מאי חמא יעקב^א דשרד ליה לעשו ואמר

מאיר הזהר

רע, ו"ס (תהלים ז י) יגמר נא רע רשעים ותכונן לדיק, ע"כ לשון הרב. חמ"ש הזהר דאלו הוה ידע עשו חכמה דא יקטין ליה לגרמיה, שהכוונה כשהשפיל יעקב עמו לפני עשו ככה אוחה ההכנעה צירר יעקב הטוב שזעשו ולקחו לעצמו וקצת רע שהיה ציעקב לקחו עשו לעצמו, חוהי החכמה שעשה היעקב לעשו כזה ואלו ידע עשו זה המעשה שנעשה לו יקטיל ליה לגמריה וכו' (מ"מ). ה. למה אמר יעקב לאדני, בשלמא כה אמר עבדך ניחא שהוא מה שזום לומר לעשו, אבל למלאכיס שהיו ארוביו ונאמנו למה לו לקרוא את עשו אדוניו שלא בפניו, וכו' יעקב לא רצה להשתמש באתון הברכות עד לעמיד לצוא, וממילא שיהיה עשו בגדולתו, ולכן אמר למלאכיס כה תאמרן לאדני, כי בכל לבו לא רצה להיות גביר אז שזה היה לרעה לעשו, כי אילו היה רוצה להשתמש בגבירותו היה צריך שעשו יקיים מה שאמר אביו ואת אחיך תעבוד, והיה עבד מלך מלך, והשפע שיושפע עליו יהיה מתמננת קדושה ממש, אבל עכשיו שפטרנו מהשתעבד לו נפרד מן הקדש והלך לרצונו שיעיר. ועל זה אמר לעיל דאילו הוה ידע עשו חכמה דא וכו', והענין כי כזה אבד שרשו מן הקדושה שהיה צד יעקב (רמ"ו). ו. עשו מתאוה להאחז בטוומאה, ולזה נתחסר יעקב לשלוח לו שאעפ"י שעלה על לבו להתקומם נגדו ככה הס"מ שמכחישין פתילא של מעלה, לא יגליח נגדו שהרי לכן קליה אזיל צעלנא, פי' שהיה אחו

א. ה"ה"ר נק' אויב כדוע והוא כלילות חו"ג זה כזה שהימין גובר ואז הגבורות כבר מתבסמין ויזה"ר ידוע כי הוא מסיגי הגבורות משא"כ כשהגבורות הם מתבסמין אז אין לו מקום אחיה ונכנע לי"ט מסט" דחסדים כמ"ש דוד המע"ה ולבו חלל צקרי צדיקים י"ט שופטס וכמ"ש ואתה תמשול בו שלעולם החסדים דדיינים שולטים על הגבורות דנוק' כמ"ש והוא ימשול בך (צ"ע רמא ע"ב), ועי' שערות הם מותרים מוחא (עי' אד"ר קלד ע"א ועי' בהגר"א על ספד"י ג ע"ג ד"ה לצושין). ועי' מים אדירים מג, שהם באים מעכירת ופסולת המוות. ג. חומה דהא כתיב ולא יהיה שרד לבית עשו. ואפשר לומר שאחר שיתקיים בו יעבדוך עמים אח"כ יתקיים ולא יהיה שרד לבית עשו וכו'. ז"ת. ואפשר דה"פ וישליט עלוי דעשו להאבדיו ויתקיים ציעקב יעבדוך עמים על שאר האומות דישתארון צעלנא שוב ראינו ש"כ הרב ח"מ אף שיש אחיה הרגש צדכיו. מאיין (י"א). ג. פי' עשו הוא מתכבד וחסר לחם יחא עבד ליעקב שעשה עצמו נקלה (מ"מ). ד. חטא אד"ר נפלו הכשמות בקלי' ולפעמים נשמת ישראל נפלה בקלי' של גוי אחד, ולקחה נשמת ישראל קצת רע מהגוי, והגוי ג"כ לקח קצת טוב מנשמת ישראל. וכעשה שאותו הגוי מכה לישראל, ולקח ישראל קצת הטוב שצאטו הגוי, והגוי ולקח קצת הרע שנקחה נשמת ישראל, נמצא שחור ישראל כולו טוב והגוי כולו

וישלה

קסו ע"ב²

ספר הזהר

תרגום

בשליחותו של עשו (שאמר) דבר זה. אלא לבן הארמי, קולו הלך בעולם, שלא היה אדם שינצל ממנו, והוא היה מכשף בכשפים וגדול בקוסמים, והיה אביו של בעור, ובעור אביו של בלעם, שכתוב "בלעם בן בעור הקוסם", ולבן חכם במכשפים ובקוסמים יותר מכולם, ועם כל זה לא יכל ליעקב, ורצה לאבד את יעקב בכמה כלי זיין. זהו שכתוב "ארמי אובד אבי".

אמר רבי אבא, כל העולם היו יודעים שלבן היה גדול החכמים והמכשפים והקוסמים, ומי שרצה לאבד אותו בכשפיו, לא נצל ממנו, וכל מה שידע בלעם, היה ממנו, וכתוב בבלעם "כי ידעתי את אשר תברך מבורך ואשר תאור יואר", וכל העולם היו פוחדים מלבן ומכשפיו. ודבר ראשון ששלח יעקב לעשו, אמר "עם לבן גרתי". ואם תאמר שמעט היה, חודש או שנה, לא כך, אלא "ואחר עד עתה", עשרים שנה התאחרתי עמו. ואם תאמר שלא עלה בידי כלום, "ויהי לי שור וחמור", אותם שני גזרי דין, שכששניהם מתחברים יחד, לא מתחברים אלא להרע לעולם, ולכן כתוב "לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו".

צאן ועבד ושפחה, אלו הם כתרים תחתונים שהרג הקדוש ברוך הוא במצרים, "בכור בהמה", "בכור השבי", "בכור השפחה", זהו שכתוב "צאן ועבד ושפחה", מיד היה עשו פוחד ויצא כנגדו. ופחד היה לו מיעקב כמו שהיה ליעקב מעשו. [משל] לאיש שהיה הולך בדרך, עד שהיה הולך שמע על לסטים אחד שהיה אורב בדרך. פגש אותו איש אחר, אמר לו, ממי אתה. אמר לו, אני מלגיון פלוני. אמר לו, סטה לך מלפני, שכל מי שקרב אלי, אני מביא נחש אחד שהורג אותו. הלך אותו האיש לאותו הלגיון, אמר לו, איש אחד בא, וכל מי שקרב אליו נושך אותו נחש אחד שהוא מביא,

עם לבן גרתי וכי מה עביד בשליחותיה דעשו (דאמר) מלה דא אלא לבן הארמי קליה אזיל בעלמא דלא הוה בר נש דישתזיב מניה דהוא הוה חרש בחרשין! ורב בקוסמין ואבוי דבעור הוה ובעור אבוי דבלעם דכתיב (יהושע יג כב) בלעם בן בעור הקוסם ולבן חכם בחרשין וקוסמין יתיר מכלהו ועם כל דא לא יכיל ביעקב ובעא לאובדא ליעקב¹ בכמה זיינין הה"ד (דברים כו ה) ארמי אובד אבי³:

אמר רבי אבא כולי עלמא הוה ידעי דלבן הוה רב חכימין וחרשין וקוסמין ומאן דבעי לאובדא בחרשוי לא אשתזיב מניה וכל מה דידע בלעם מניה הוה וכתיב ביה בבלעם (במדבר כב ו) כי ידעתי את אשר תברך מבורך ואשר תאר יואר וכולי עלמא הוה מסתפי מלבן ומחרשוי ומלה קדמאה דשדר יעקב לעשו אמר עם לבן גרתי ואי תימא דזעיר הוה ירח או שתא לאו הכי אלא ואחר עד עתה עשרין שנין אתאחרית עמיה ואי תימא דלא סליק בידי כלום (בראשית לב ה) ויהי לי שור וחמור אינון תרי גזרי דינין דכד מתחברן תרווייהו כחדא לא מתחברן אלא לאבאשא עלמא ובגין כך כתיב (דברים כב י) לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו:

צאן ועבד ושפחה (בראשית לב ה) אלין אינון כתרי תתאי דקטל קב"ה במצרים בכור בהמה (שמות יב כט) בכור השבי (שם יא ה) בכור השפחה הה"ד צאן ועבד ושפחה מיד מסתפי |הוה עשו| ונפק לקדמותיה ודחילו הוה ליה מיעקב כמה דהוה ליה ליעקב מעשו לבר נש דהוה אזיל בארחה עד דהוה אזיל שמע על חד לסטים דהוה כמן בארחה פגע ביה בר נש אחרא א"ל ממאן את א"ל מפלוני לגיון אנא? א"ל סטי לך מגבאי דכל מאן דקריב בהדאי חד חויא אנא מייתי וקטיל ליה אזל ההוא בר נש לההוא לגיון א"ל חד בר נש אתי וכל מאן די קריב בהדיה נשכיה חד חויא דהוא מייתי

מאיר הזהר

ישמעאל וכו' וכלב צו שניהם כח הכעסי צרום שצא מהגאווה רוח גבוה ומאווה צנפוש נפש רחבה כי תאווה נפשך (יהל אור ח"ג ע"ג). ע"י צהגר"א בספד"ל לז ע"א. [וכן עשו וישמעאל הן קיין והבל, ולכן עשו הוא הבכור ועצר על שפרכת דמים וגילוי עריות כמ"ש (בראשית כה כט) ויצא עשו מן השדה והוא עיף, השדה זה גילוי עריות עיף זה ש"ד, כמ"ש עיפה כו' (צ"ב טו ע"ב) והוא קיין, ויהי צהיזתם בשדה שאמרו על תאומה יתירה ג"ע, והרג את הבל אחיו שם, וכן כל ענייניו של עשו הוא ענין של קיין, וישמעאל הוא הבל, ולכן אחזקתם יתיר ועשה תשובה (צ"ר פכ"ט פ"ו), כי האבות הן אדם כידוע, ועשו וישמעאל הן יימלאו ושמאלה כידוע שור ותמור, עשו שור פרים אצירים (ישעיה לד ז), וישמעאל (בראשית כב ה) שבו לכם פה עם החמור, עם הדומה לחמור (צ"ק מט ע"א), ואמנו מארץ מצרים אשר בשר תמורים בשרם (יחזקאל כג כ), והן קיין והבל כנ"ל ושלא יזדווגו זה לזה כנ"ל (לא ע"ד ד"ה ועיני תקון), לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו (דברים כב י), והן בעצמם כלאים של זמר ושפתים, ועשו רצה להזדווג עם ישמעאל ולהחריב את העולם. ע"י פרשת בשלח קד ע"ב קה ע"א ופרשת משא קנא ע"א קנא ע"ב (לש"י בספד"ל סס). יד. היינו ליסטים דקאמר (אור יקר).

צאחורי הדעת (רמ"ו). ז. חרש בחרשין דהיינו צדיבור, ורב בקוסמין, צמעשה (רמ"ו). ט. חכס דייקא, כי עיקרו מן המוצח של אחורי הדעת מוצחית הימין, ולכן היו צמוכו שמי פרידות הקדושות למה ורחל וכו' ולפי זה היה ממש נגדי אל יעקב, שידוע שעיקרו הוא מנאבל, ולכן היו שייכות אליו שמי צנותיו (רמ"ו). ט. יותר מצעור וצלעם (רמ"ו). י. כי יעקב נחאמן בקדושתו ומורמו הנגדיית ממש נגד לבן, ולכן אמר עם לבן גרתי (רמ"ו). י. יהודה לא הזכיר רק שאע"פ שלבן חכם גדול בקוסמים לא יכל ציעקב ולא אמר שיעקב למד הכשפים של לבן, ור' אבא הוסיף על דבריו שלמד יעקב המכשפות כמ"ש לקמן (מ"מ). יא. בגודל ניושוי שהיה עזום מאד בהם, וראיה גדולה שהשי"ת צא והזכירו צמלום (לא כד) פן תדבר עם יעקב וגו' (רמ"ו). יב. דקשה איך קראו אוכל אבי אם לא נעשה רצונו, וי"ל שלכן לא אמר אוכל אלא שהוא תואר, שנקרא בו כל מי שיש כח ויכולת צידו לעשות אותו הדבר, כגון רופא יקרא הצקי בתכמת הרפואה אע"פ שלא הזיאו לפועל, וגם כאן נקרא אוכל שר"ל שהיה צו כח לאבדו לולי ה' שהיה צעורו (רמ"ו). יג. חשך ג' קלי' שור חמור כלב, ומהן צאה שכת"ה צבא כ' צאמנע וכו' ושור וחמור הן צ' מדות הסוללות הכל תאזני וכעסי, שהן עשו

תרגום

ומת. שמע אותו לגיון ופחד. אמר, יפה שאלך אצלו ואתפייס עמו.

עד שראה אותו אותו האיש, אמר, אוי שעכשיו יהרג אותנו, אותו הלגיון. התחיל להשתחוות ולכרוע כנגדו. אמר אותו לגיון, אלמלא היה לו בידו נחש להרוג, לא היה משתחוה כל זה כנגדי. התחיל הלגיון להתגאות, אמר, הואיל וכל כך כרע לנגדי, לא אהרוג אותו.

כך אמר יעקב, "עם לבן גרתי ואחר עד עתה", עשרים שנה התאחרתי עמו, ואני מביא נחש להרוג בני אדם. שמע עשו, אמר, אוי מי יקום לפניו, שעכשיו יהרוג אותו יעקב בפיו. התחיל לצאת כנגדו להתפייס עמו. כיון שראה אותו מה כתוב, "ויירא יעקב מאד ויצר לו". כיון שקרב אליו, התחיל לכרוע ולסגוד לפניו, זהו שכתוב "וישתחו ארצה שבע פעמים עד גשתו עד אחיו". אמר עשו, אלמלא כל כך היה עמו, לא השתחוה כנגדי. התחיל להתגאות.

בא וראה מה כתוב בבלעם, "ויבא אלהים אל בלעם לילה", בלבן כתוב "ויבא אלהים אל לבן הארמי בחלום הלילה ויאמר לו השמר לך פן תדבר עם יעקב מטוב וגו'". "פן תדבר", היה צריך לכתוב פן תעשה ליעקב רעה. אלא לבן לא רדף אחרי יעקב בכח גבורים ללחום בו קרב, שהרי חיל יעקב ובניו גדול ממנו, אלא להרגו בפיו ולהשמידו את הכל. זהו שכתוב "ארמי אבד אבי". ולכן כתוב "פן תדבר", ולא פן תעשה. וכתוב "יש לאל ידי לעשות", מנין היה יודע שיכולת היתה בידו. אלא כמו שנאמר "אלהי אביכם אמר אלי" וכו'. וזוהי העדות שצוה הקדוש ברוך הוא להעיד, שכתוב "וענית ואמרת לפני ה' אלהיך ארמי אובד אבי" וגו'. "וענית", כמו שנאמר "לא תענה ברעך", "ענה באחיו".

כתוב בבלעם "ולא הלך בפעם בפעם לקראת נחשים", שכך הוא דרכו, שהוא היה מנחש בלבן כתוב "נחשתי", שהשגיח בכשפיו ובקסמיו בעסק של יעקב, וכשרצה להאביד את יעקב, בנחשים ובכשופים שלו רצה לאבדו, ולא עזבו הקדוש ברוך הוא. והיינו שאמר בלעם בן בנו, "כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל". מי יכול להם, שהרי סבי רצה לאבד את אביהם בנחשים

ספר הזהר

ומיית שמע ההוא לגיון² ודחיל אמר יאות דאזיל לקבליה ואתפייס בהדיה³:

עד דחמא ליה ההוא בר נש אמר ווי דהשתא יקטליניה ההוא לגיון שארי סגיד וכרע לקבליה אמר (ליה) ההוא לגיון אלמלא הוה ליה בידיה חויא לקטלא לא סגיד כולי האי לקבלי שארי לגיונאה לאתגאה אמר הואיל וכל כך כרע לקבלי לא אקטליניה:

כך אמר יעקב (בראשית לב ד) עם לבן גרתי ואחר עד עתה עשרין שנין אתאחרתי עמיה ואנא מייתי חויא לקטלא בני נשא שמע עשו אמר ווי מאן יקום קמיה דהשתא יקטליניה יעקב בפומיה שארי נפיק לקדמותיה לאתפייסא עמיה כיון דחמא ליה מה כתיב (שם ח) ויירא יעקב מאד ויצר לו כיון דקריב בהדיה שארי כרע וסגיד לקבליה הדא הוא דכתיב (שם לג ג) וישתחו ארצה שבע פעמים עד גשתו עד אחיו אמר עשו אלמלא כל כך הוה עמיה לא סגיד לקבלי שארי לאתגאה:

תא חזי מה כתיב בבלעם (במדבר כב כ) ויבא אלהי"ם אל בלעם לילה בלבן כתיב (בראשית לא כד) ויבא אלהי"ם אל לבן הארמי בחלום הלילה ויאמר לו השמר לך פן תדבר עם יעקב מטובי פן תדבר פן תעשה ליעקב רעה מבעי ליה אלא לבן לא רדף אבתריה דיעקב בחילא דגוברין לאגחא ביה קרבא דהא חילא דיעקב ובנוי רב מניה אלא למקטליה בפומיא ולשיצאה כלא הדא הוא דכתיב (דברים כו ה) ארמי אובד אבי ובגין כך פן תדבר ולא כתיב פן תעשה וכתוב (בראשית לא כט) יש לאל ידי לעשות מנין הוה ידע דיכלתא הוה בידיה אלא כמה דאתמר אלהי"ם אביכם אמר אלי וגו' ודא הוא סהדותא דפקיד קודשא בריך הוא לאסהדא דכתיב (דברים כו ה) וענית ואמרת לפני יהו"ה אלהי"ך ארמי אובד אבי וגו' וענית כמה דאת אמר (שמות כ יג) לא תענה ברעך (דברים יט יח) ענה באחיו:

כתיב ביה בבלעם (במדבר כד א) ולא הלך בפעם בפעם לקראת נחשים דהכי הוא ארחיה דאיהו הוה מנחש בלבן כתיב (בראשית ל כז) נחשתי דאשגח בחרשוי ובקסמיו בעסקא דיעקב וכד בעא לאובדא ליעקב בנחשא ובחרשא דיליה בעא לאובדיה ולא שבקיה קודשא בריך הוא והיינו דאמר בלעם בר בריה (במדבר כג כג) כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל מאן יכיל להון דהא סבאי בעא לאובדא לאבוהון

מאיר הזהר

¹ ויהי לי כיון שהיה כורע וכו', ואפשר שהיה כוונתו שלא יבא, וכיון שראה שצא חשש שצא להלחם, והוא לא צא אלא להתפייס כדפי' במשל (אור יקר).
ג. "וגו'" נוסף כדפי'.

² שר הנבא (ד"ח). ג. המשל שכאן המלכאים הגידו לעשו והם קדושים היו, ולא ממלך עשו, אם לא שנאמר שהמלכאים נתלצשו בלבוש נכרי לצא אל עשו, והשתא ניחא שהיו מחזרת הלסטים הלגיון, השתא קשה לפי זה למה אמר יעקב

וישלה

קסו ע"א²

ספר הזהר

תרגום

ובקסמים שלו ולא עלה בידו, שלא השאירו לקלל. זהו שכתוב "כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל". ובכל עשרת מיני כשפים וקסמים מזהרי הכתרים התחתונים עשה לבן כנגד יעקב, ולא יכול. זהו שכתוב "ותחלף את משכורתי עשרת מונים", שכולם עשה לבן כנגדו ולא עלה בידו להרע לו, שכתוב "והחליף את משכורתי עשרת מונים ולא נתנו אלהים להרע עמדי". מה זה "מונים", כתרגום מינים. וכתוב "לשעירים אשר הם זונים אחריהם". "מונים", מינים כמשמעו, ועשרה מינים הם של כשפים וקסמים בכתרים התחתונים, וכולם עשה כנגדו.

בנחשים ובקסמים דיליה ולא סליקו בידוי דלא שבקיה ללטיא הה"ד כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל ובכלהו עשרה זיני חרשין וקוסמין דקוזטפי דכתרין תתאין עבד לבן לקבליה דיעקב ולא יכיל הה"ד (בראשית לא מא) ותחלף את משכרתי עשרת מונים דכלהו עבד לבן לקבליה ולא סליקו בידוי לאבאשא ליה דכתיב (שם ז) והחליף את משכרתי עשרת מונים ולא נתנו אלהים להרע עמדי מאי מונים כתרגום זינין וכתוב (ויקרא יז ז) לשעירים אשר הם זונים אחריהם מונים מינים כמשמעו ועשרה זינין אינון דחרשין וקוסמין בכתרין תתאין וכלהו עבד לקבליה:

עשרה מינים הם, שכתוב "קוסם קסמים מעונן ומנחש ומכשף וחובר חבר ושואל אוב וידעוני ודורש אל המתים", הרי הם עשרה. אמר רבי יוסי, נחש וקסם הם שני מינים, ובדרגה אחת עולים, וכשבא בלעם, בקסם עשה כנגד ישראל, והיינו שכתוב "וקסמים בידם". וכנגד יעקב בא לבן בנחש, זה וזה לא עלה בידם. זהו שכתוב "כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל". "כי לא נחש ביעקב", בתחילה בימי לבן, "ולא קסם בישראל", אחר כך בימי בלעם. אמר בלעם לבלק, בא וראה מי יכול להם, שכל הקסמים והכשפים שבכתרים שלנו מזהרי המלכות שלמעלה (ומטה) מתעטרים, (שהרי) והוא התקשר בהם, שכתוב "ה' אלהיו עמו ותרועת מלך בו".

עשרה זינין אינון דכתיב (דברים יח י יא) קוסם קסמים מעונן ומנחש ומכשף וחובר חבר ושואל אוב וידעוני ודורש אל המתים הא עשרה אינון אמר רבי יוסי נחש וקסם תרי זיני אינון ובדרגה חד סלקין וכד אתא בלעם בקסם עבד לקבליה דישאל והיינו דכתיב (במדבר כב ז) וקסמים בידם ולקבליה דיעקב אתא לבן בנחש האי והאי לא סליקו בידיהו הדא הוא דכתיב (שם כג כג) כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל כי לא נחש ביעקב בקדמיתא ביומוי דלכין ולא קסם בישראל לבתר ביומוי דבלעם אמר בלעם לבלק תא חזי מאן יכיל להון דכל קסמין וחרשין דבכתרין דילן מקיזפא דמלכותא דלעילא (ותתא מתעטרן דהא) [מתעטרן והוא] אתקשר בהו"י דכתיב (שם כג כא) יהוה אלהיו עמו ותרועת מלך בו:

אמר רבי יהודה, חס וחלילה שהיה יודע בלעם בקדושה שלמעלה

א"ר יהודה ח"ו דהוה ידע בלעם בקדושה דלעילא

מאיר הזהר

הראש דז"א ואותם הארות הם בלחה ומתפשטים זה עקבי לזה שהם צמח דרחל והנה בלעם הוא מאותם הארות יסוד דאצא הנמשכים עד מקום זה ולכן היה שקול כמרע"ה וצלק הוא סוד העקביים שבוקעים וצלקים בתוך כתר רחל והם מאימא ולכן בלעם הוא בנחש וצלק בקסם כי המעשה הוא באימא כנודע (רמ"ו). אלא באסתכלותא וצמלה דפומא [הן נגד מרין דרגין בקדושה נחש וזור, נחש באסתכלותא וצמלה דפומא וזור בעובדא כמ"ש צו"מ כו ע"ג וע"ד ומטך אשר הכית בו את וכו' עד ותיין למארי קשוט באותה שעה דכתיב וראה אותו ומי (יהל אור)]. וכדין מתערין עליהו רוח מאצא לאתלגשא צהו ועבד מה דעבד. יא. אפשר לרמוז ר"ת לא נחש ביעקב לכן. מאיין (י"א). יב. מזהירת נילון מלכות של מעלה מתעטרים ישראל ולכן אין שום כישוף ודבר חיוני יכול לשלוט בהם (ד"א). משמע שהשיג דרך השתלשלות מהמלכות הקדוה ולהכי פליג ר' יהודה (אור יקר). יג. דכתיב רגליה יורדות מות שמשמשת בהם לצורך קיום הדינים למטה והם רזועה להלקות (אור יקר). כל הקלי' יונקתם ומיותם היא מהמלכות והמלכות מתקשרת בתוך ישראל, ומציא ראייה מהפסוק ה' אלקיו עמו שהוא ז"א ותרועת מלך בו היא המלכות (מ"מ). יד. מורה שידע השורש העליון ור' יהודה פליג דלא ידע אלא קאמר סתם שאמונתם עזרתם (אור יקר).

ד. פי' ר' אצא ס"ל שהפסוק כולו מפורש על יעקב אצו שנקרא יעקב ישראל, ור' יוסי פליג עליה וס"ל כי לא נחש ביעקב היינו יעקב אע"ה ולא קסם בישראל היינו קסמים שעשה בלעם ישראל (מ"מ). ה. יש נחש וקסם והם זוי"ו וכו' בענין שיש ס"מ וכחמוזו לילית והיכליה וכו' ועכ"ז הכחות הזכרים הם עשרת מונים ועם היות שבכללם קסמים אין חשש וטובא גוויי קסם נינהו מהם מכלל דכורא ומהם מכלל נוק' (אור יקר). ו. דקסופי (אור יקר). ז. לשון קומן וקידון בקמיאל אחת והקמיאל נקראת קסופא צמקוס אחר (אור יקר). ח. זהירות המדריגות מתמוגות שיש בקליפות חילונות והוא מלשון קסטיפא דשמשא שפי' זהירות נילון השמש (ד"א). ע. תיקו"ו כו ע"א. פ. הם לשון מינים ולשון זנות, חסר ו' מניס והיינו זינין, ומלא מונים לשון זונים, אשר הם זונים אחריהם. ואחיא כתרתי פירושי, קוסם קסמים צ', מעונן ג', מנחש ד', מכשף ה', חובר ו', אוב ז', ידעוני ח', מתים צ', הם עשרה וכו' (אור יקר). י. ולאו היינו מנחש משום דהכא מני צרישא קוסם ואלו התם נחש קדמאה דכורא (אור יקר). ע"י לקמן ח"ג ע"ב: קסם ומנחש מרין דרגין אינון פ"י קסם היא נוק' דגוגה וע"י דף ריא ע"א מ"ש שם באורן (מ"מ). קסם תליא בעובדא וס"י וקסמים צידם (רמ"ו). נחש לא תליא בעובדא [דע כי בלעם הוא מהארות יסוד אצא שבוקע צימוד דאמא מאחורי

תרגום

כלל, שהרי הקדוש ברוך הוא לא רצה בעם ולשון אחר שישתמש בכבודו אלא בניו הקדושים, ואמר "והתקדשתם והייתם קדושים", מי שהם קדושים ישתמשו בקדושה. ישראל הם קדושים, שכתוב "כי עם קדוש אתה", אתה קדוש ולא עם אחר. מי שהם טמאים, טומאה מזדמנת להם להטמא, עליו כתוב "טמא הוא בדד ישב מחוץ למחנה מושבו", וטמא קורא לטמא, שכתוב "וטמא טמא יקרא". מי שהוא טמא יקרא לטמא, הכל הולך אחר מינו. אמר רבי יצחק, נאה הוא ליעקב, שהיה קדוש, לומר שנטמא בלבן ובכשפיו, או שבח הוא שלו. אמר לו רבי יוסי, אף על גב שאמר רבי יהודה, אני מסייע לך, שהרי כתוב "אנכי עשו בכורך", וכי יפה הוא לצדיק כיעקב להחליף שמו בשם טומאה, אלא אנכי פוסק טעם, ואומר אנכי מי שאני, אבל עשו, בכורך, והרי פרשוה.

אף כאן, "ויהי לי שור וחמור", לומר, אל תשים לבך ורצונך לאותה ברכה שברכני אבא שהתקיימה בי, הוא בריך אותי "הוה גביר לאחיק וישתחוו לך בני אמך", לכן "עבדך יעקב" "לאדני לעשו". הוא בריך אותי ב"רוב דגן ותירוש", הרי לא התקיים בי, שלא אצרתי אותם, אלא "ויהי לי שור וחמור צאן ועבד", רועה צאן בשדה. הוא בריך אותי "מטל השמים ומשמני הארץ", הרי לא התקיים בי, משום שהרי "עם לבן גרתי" כגר שלא היה לי בית אחד, כל שכן משמני הארץ. וכל זה כדי שלא יסתכל ביעקב על אותן ברכות ויקטר עמו.

רבי אבא אמר, כתוב ביעקב "איש תם יושב אוהלים", גבר שלם, משום שהוא יושב בשני משכנים עליונים, והשלים לצד זה ולצד זה, והוא לא אמר שנטמא בכשפיו. אבל על מה שאמר רבי יהודה, משום שלבו שלם על טוב ואמת שעשה לו הקדוש

ספר הזהר

כלל דהא קב"ה לא אתרעי בעם ולישן אחרא דישתמש ביקריה אלא בנוי קדישין ואמר (ויקרא יא מד) והתקדשתם והייתם קדושים מאן דאינון קדישין ישתמשו⁶ בקדושה ישראל אינון קדישין דכתיב (דברים יד ב) כי עם קדוש אתה אתה קדוש ולא עם אחרא מאן דאינון מסאבין מסאבו אזדמן לון⁷ לאסתאבא עליה כתיב (ויקרא יג מו) טמא הוא בדד ישב מחוץ למחנה מושבו ומסאבא למסאבא קרי דכתיב (שם מה) וטמא טמא יקרא מאן דאיהו טמא לטמא יקרא כלא אזיל בתר זיניה אמר רבי יצחק יאות הוא ליעקב⁸ דהוה קדישא לומר דאסתאב בלבן ובחרשוי או שבחא הוא דיליה אמר ליה רבי יוסי אף על גב דקאמר רבי יהודה⁹ אנא מסייע לך דהא כתיב (בראשית כו יט) אנכי עשו בכורך¹⁰ וכי יאות הוא לצדיקא כיעקב למחלה שמיה בשמא דמסאבא אלא אנכי פסקא טעמא ואמר אנכי מאן דאנא אבל עשו בכורך והא אוקמוה:

אוף הכא ויהי לי שור וחמור (שם לב ה) לומר לא תשוי לבך ורעותך לההיא ברכתא דברייך לי אבא דאתקיים בי הוא בריך לי (שם כז כט) הוה גביר לאחיק וישתחוו לך בני אמך בגין כך עבדך יעקב לאדני לעשו הוא בריך לי ברוב דגן ותירוש הא לא אתקיים בי דלא אוצרנא לון אלא ויהי לי שור וחמור צאן ועבד רעי ענא בחקלא הוא בריך לי מטל השמים ומשמני הארץ (שם כז כח) הא לא אתקיים בי בגין דהא (שם לב ד) עם לבן גרתי כגיורא דלא הוה ליה ביתא חדא כל שכן משמני הארץ וכל דא בגין דלא יסתכל ביה ביעקב על אינון ברכאן ויקטר עמיה:

רבי אבא אמר¹¹ כתיב ביה ביעקב (שם כה כז) איש תם יושב אוהלים גבר שלים בגין דאיהו יתיב בתרין משכנין עלאי¹² ואשלים להאי גיסא ולהאי גיסא¹³ ואיהו לא אמר דאסתאב בחרשוי¹⁴ אבל על מה דקאמר רבי יהודה¹⁵ בגין דלבו שלים על

מאיר הזהר

וה¹⁶ שמאלית עם גבורה. והוא משלים תם לתרין סטריין, ימין ושמאל, דהיינו תרין משכנין. ולכן מעולם לא עלה על דעת שום אדם שישבח יעקב צטומאה, אמנם כוונת ר' יהודה להודיע יעקב חסדיו של הקב"ה, אמר עם לנן גרמי (אור יקר). ז"ל שהוא יעקב, הוא צין צ' הדיין, מקבל מן ה' ראשונה ונותן לה' אחרונה (מ"מ). היינו צינה ומ' (ג"א). ע"י זהר ח"צ קע"ה דמינין מאי איש תם כתרומתו שלים שלים מכלל שלים לתרין סטריין לעמיקא קדישא ולועיר אנפין שלים לתסד עלאה ולגבורה עלאה ואשלים להאי ולהאי. **ט**. צין חסד וגבורה (מ"מ). היינו לתסד ולגבורה. א"מ (ג"א). **ט**. פ"י שאין כוונת יעקב שנטמא ח"ו בצאתם הכשפים, אלא למד אותם כדי להכניע זדים, כמו שנטמא על הסנהדרין ללמוד הכשפים להצין ולהורות ולהכניע זדים (מ"מ). **י**. פ"י ר' אבא קאמר לר' יצחק ולר' יוסי הקושיא שהקשימים יאות הוא ליעקב וכו' כבר הוא מתורגמ דאיהו לא אמר דאסתאב בחרשוי, אבל תימה עליכס למה הוכרעת ר' יהודה בקושיאכס, שר' יהודה לא הזכיר לימוד הכשפים כלל, רק שהצילו הקב"ה מלנן המפורסם צרעות, ולא שייכא קושיאכס כי אס עלי, שאמרתי שיעקב למד כשפים (מ"מ).

א. להשיג צהם ולהשיג זהו ולתקוע אמונתם בצאתם והאלהות המושג להם (אור יקר). **ב**. ושם חוקעים אמונתם ואינם משיגים כלל למעלה (אור יקר). **ג**. מקשה על מ"ש לעיל שיעקב שמתחב ואומר לעשו, ויהי לי שור וחמור, דהיינו שלמד הכשפים, ואין זה יאות לצדיק (מ"מ). פירוש בתמיה, וכי שפיר היה לו לומר כן שנטמא או צו שצח הוא ליעקב לומר כן בתמיה (ג"א). **ד**. ירצה שדרש הכתובים לדרך ההוא, אלא מסייע לך, שאין ראוי לדרוש כדרש ר' יהודה, דהא צנאני עשו שהוא גנאי, ולא כ"כ, מנעו מיעקב כאומר אנכי מאן דאנא, כ"ש שדרוש בגוף התלויים ממש, אלא אין ראה מן הכתובים לאותה דרשה, ואחו קראי כפשטן כדרשי וואיל, וכבר תקנו לעיל הענין לר' יהודה (אור יקר). **ה**. אע"ג דקאמר ר' יהודה שלמד יעקב הכשפים וקאי בציטת ר' אבא, ולעיל אר"ש כל מינוי דר' יהודה שפיר, שכל דבריו אמתיים. והנה ר"ש מסכים עליהם, עכ"ז אלא מסייע לך לר' יצחק, דלא יאות לצדיק לומר דאסתאב בחרשין דלבן (מ"מ). **ו**. פ"י מציא ראה מדפסקא טעמא צנאני, ש"מ שאין מכנין על הצדיק שום דבר של טומאה ח"ו (מ"מ). **ז**. כסיוע לר' יהודה (אור יקר). **ח**. והיינו יושב אוהלים לתרין משכנין, ללא אהל עילאה ורחל אהל תתאה. והא' ימינית על חסד,

וישלה

קסו ע"ב²

ספר הזהר

תרגום

ברוך הוא, שכל העולם יודעים מעשי לבן מה הם ומי יכול להינצל (ס"א ממנו, כל עשרים השנים שהייתי עמו) מקטרוגו, ורצה לאבד אותי (ס"א ואני ישבתי ועשיתי עמו עשרים שנה), והקדוש ברוך הוא הצילני ממנו, והכל היה כדי שלא יסתכל בו עשו שהתקיימו בו אותן ברכות, ולא ישמר לו טינה. ועל זה כתוב "כי ישרים דרכי ה' וגו', וכתוב "תמים תהיה עם ה' אלהיך".

טיבו וקשוט דעביד ליה קב"ה דכל עלמא ידעי עובדוי דלבן מאן אינון ומאן יכיל לאשתזבא | נ"א מניה כל עשרין שנין דהויתי עמיה | מקטרוגא דיליה | דבעי | ובעי | לאובדא ליה | נ"א ואנא יתיבנא³ ועבדנא עמיה עשרין שנין | וקב"ה שזבני מניה וכלא הוה⁴ בגין דלא יסתכל ביה עשו⁵ דאתקיימו ביה אינון ברכאן ולא ינטר ליה⁶ דבבו ועל דא כתיב (הושע יד י) כי ישרים דרכי יהו"ה וגו' וכתוב (דברים יח יג) תמים תהיה עם יהו"ה אלהיך:

וישובו המלאכים אל יעקב לאמר באנו אל אחיך אל עשו וגם הלך לקראתך וארבע מאות איש עמו. כיון שאמר "באנו אל אחיך", לא ידענו שהוא עשו, וכי אחים אחרים היו ליעקב. אלא "באנו אל אחיך", ואם תאמר שחזר בתשובה והולך בדרך תקינה, לא כך, אלא עשו הרשע כמו מעיקרו. "וגם הולך לקראתך", ואם תאמר שהוא הולך לבדו, לא, אלא ארבע מאות איש עמו. וכל כך למה, (אלא הם) אמרו לו, משום שהקדוש ברוך הוא תמיד מרוצה בתפלות הצדיקים ומתעטר בתפלותיהם, כמו שאמרנו שאותו המלאך הממונה על תפלות ישראל סנדלפו"ן שמו, נוטל כל אותן תפילות ועושה מהם עטרה לחי העולמים, ובארוה. וכל שכן תפלות הצדיקים שהקדוש ברוך הוא רוצה בהן, ונעשות עטרה להתעטר באותן תפלות לקדוש ברוך הוא. ואם תאמר, מחנות קדושים היו באים עמו, אז למה פחד. אלא צדיקים לא סומכים על זכויותיהם, אלא על תפלותיהם ובקשותיהם לרבונם.

וישובו המלאכים אל יעקב לאמר באנו אל אחיך אל עשו וגם הולך לקראתך וארבע מאות איש עמו (בראשית לב ו) כיון דאמר באנו אל אחיך לא ידענא דאיהו עשו וכי אחין אחרנין הוו (ליה) ליעקב אלא באנו אל אחיך ואי תימא דהדר בתשובה ואזיל בארע מתקנא לאו הכי אלא עשו הרשע כדמעיקרא וגם הולך לקראתך ואי תימא דאיהו בלחודוי אזיל לאו אלא ארבע מאות איש עמו וכל כך למה [נ"א] אלא אינון אמרו ליה בגין דקב"ה אתרעי תדיר בצלותהון דצדיקיא ומתעטר בצלותהון כדאמרינן דההוא מלאכא דממנא על צלותהון דישאל [ד"א] סנד"לפון שמיה) נטיל כל אינון צלותין ועביד מנייהו⁷ עטרה לחי העולמים [ואוקמוה וכל שכן צלותהון דצדיקיא דקב"ה אתרעי בהו ואתעבדן עטרה לאתעטרא באינון צלותין לקב"ה ואי תימא משריין קדישין הוו אתיין עמיה אמאי [הוה] דחיל אלא צדיקיא לא סמכין על [דא] זכותיהון | אלא [בצלותיהון] | על צלותהון | ובעותהון לגבי מאריהון]:

ובא וראה שאמר רבי שמעון, תפלת רבים עולה לפני הקדוש ברוך הוא ומתעטר באותה תפלה, משום שעולה בצבעים רבים ונכללת מכמה צדדים. ומשום שנכללת מכמה צבעים, נעשית עטרה, ומונחת על ראש צדיק חי העולמים. ותפלת היחיד אינה כלולה ואינה אלא בצבע אחד, ועל כן תפלת יחיד אינה מתוקנת להתקבל (אלא בתפלה) כתפלת רבים. ובא וראה, יעקב היה כלול, ועל כך הקב"ה השתוקק לתפלתו, מה כתוב, "ויירא יעקב מאד ויצר לו".

ותא חזי דאמר רבי שמעון צלותא דסגיאין סליק קמי קב"ה ומתעטר בההוא צלותא בגין דסלקא בגוויין סגיאין ואתכלילת מכמה סטריין ובגין דאתכלילת מכמה גוויין אתעבידת עטרה ומנחא על רישא דצדיק חי העולמים וצלותא דיחיד לאו איהי כלילא ולא איהי אלא בגוון חד ועל דא צלותא דיחיד לאו איהו מתתקנא לאתקבלא (אלא בצלותא) [כצלותא] דסגיאין ותא חזי יעקב⁸ כליל הוה ועל דא צלותיה תאיב לה קב"ה מה כתיב (בראשית לב ח) ויירא יעקב מאד ויצר לו:

רבי יהודה פתח ואמר, "אשרי אדם מפחד תמיד ומקשה לבו יפול ברעה",

רבי יהודה פתח ואמר (משלי כח יד) אשרי אדם מפחד תמיד ומקשה לבו יפול ברעה

מאיר הזהר

ר' יהודה בעובדי דלגיון צמשל ההוא כדפי' שם (אור יקר). טו. ולא יהיה לו נוצר שגאה מחמת הבכורה והצרכה (ד"א). פז. פי' שהתפילה עולה בסוד מ"ן למלכות, וזו מזדווגים ז' ו"ן ומושכים המוחין מאז"ל, ונמשכת הטיפה עד יסוד דז"א, וז"ש עטרה לחי העולמים, שהוא היסוד. וז"ש לקמן אתעבידת עטרה מוחא על רישא דצדיק חי העולמים, שהטיפה של המוחין היא בעטרת יסוד דז"א, בסוד ברכות לראש לדיק כמ"ש צוהר ויאל (מ"מ). יז. פירוש שגם הוא התפלל עם בניו וגם כללה בשצמות רבות. א"מ (נ"א).

יא. היינו "וייהי ל'י", זעריני בשור וחמור זאן ועבד ושפחה, כמות חרשיו. והצילני הקצ"ה מהכל, ולא היה אומר הוא דרך שצח אלא דרך זעיר (אור יקר). יב. היינו "ואחר עד אהה" (אור יקר). יג. פי' אלו ואלו דברי אמת, בין מה שפירשתי אני צפי' ויהי לי שור וחמור, בין מ"ש ר' יוסי דה"ק, א"ל לא תשוי לכן להיהו ברכמא דאבא וכו', שלא נתקיים צי רוב דגן ותירוש, אלא שור וחמור רעי עאנא (מ"מ). יד. ועשו ידמה שהיה אומר לשבח עאנא, והיינו כי ישרים דרכי ה' וכו' ופושעים יכשלו צם, וכן עשו פושע יכשל בדעמו צאורו הענין שפי'

תרגום

אשריהם ישראל שהקדוש ברוך הוא רוצה בהם, ונתן להם תורת אמת כדי לזכות בה לחיי עולם. שכל מי שעוסק בתורה, הקדוש ברוך הוא מושך עליו חיים עליונים ומכניסו לחיי העולם הבא, שכתוב "כי היא חיך ואורך ימך", וכתוב "ובדבר הזה תאריכו ימים", חיים בעולם הזה וחיים בעולם הבא.

רבי אלעזר אמר, כל מי שעוסק בתורה לשמה, אין מיתתו על ידי יצר הרע, משום (שהוא נחש, והוא מלאך המות, אלא מיתתם בנשיקה, שכתוב "ישקני מנשיקות פיהו", כלומר על פי ה', והיא הנשיקה שהיא דבקות של הנפש בעיקר, ואותו שעוסק בתורה) שהתחזק בעץ החיים ולא הרפה ממנו, ולכן צדיקים שעוסקים בתורה לא נטמא גופם, (אלא הוא טהור, כמו אליהו בבית הקברות שמצאו אותו רבנן ושאלו אותו, וכי מר איננו כהן. אמר להם, צדיקים לא טמאים במיתתם, כמו ששינונו, ביום שמת רבי בטלה כהונה, כלומר שהתעסקו בו), שלא שרתה עליהם רוח טומאה.

יעקב היה עץ החיים, למה פחד, שהרי לא יכול לשלוט עליו. ועוד שהרי כתוב "והנה אנכי עמך" וגו', למה היה פחד. ועוד, שהרי כתוב "ויפגעו בו מלאכי אלהים", אם מחנות קדושים היו עמו, למה היה פחד. אלא הכל היה נאה, ויעקב לא היה רוצה לסמוך על נס של הקדוש ברוך הוא, משום שחשב שאינו כדאי שהקדוש ברוך הוא יעשה לו נס, למה, משום שלא שימש את אביו ואמו כראוי, ולא עסק בתורה, ונשא שתי אחיות, ואף על גב שהכל נתבאר, ועם כל זה צריך לאדם לפחד תמיד ולהתפלל לפני הקדוש ברוך הוא בתפלה, שכתוב "אשרי אדם מפחד תמיד", (ולפחד תמיד מלפני הקדוש ברוך הוא), והרי פרשוה.

בא וראה, תפלת האבות העמידו את העולם, וכל בני העולם עומדים וסמוכים עליהם, ולעולם

ספר הזהר

זכאין אינן ישראל דקב"ה אתרעי בהו ויהב לון אורייתא דקשוט בגין למזכי בה לחיי [עלמא דכל] (עלמין וכל) מאן דאשתדל באורייתא קב"ה משיך עליה חיין עלאין ואעיל ליה לחיי עלמא דאתי דכתיב (דברים ל כ) כי היא חיך ואורך ימך⁶ וכתיב (שם לב מז) ובדבר הזה תאריכו ימים חיין בהאי עלמא וחיין בעלמא דאתי:

רבי אלעזר אמר כל מאן דאשתדל באורייתא לשמה לאו מיתתיה על ידא דיצר הרע [בגין] (נ"א) דהוא נחש והוא מלאכא דמותא אלא מיתתהון בנשיקה דכתיב (שיר א ב) ישקני מנשיקות פיהו כלומר על פי יהו"ה והיא הנשיקה דהיא דביקותא דנפשא בעקרא והיא דאשתדל באורייתא) [ד]אתתקיף באילנא דחיי ולא [ארפין] (אכפי) מניה ובגין כך צדיקא דמשתדלי באורייתא לא מסתאבי גופא דלהון [נ"א] אלא הוא דכי כגון אליהו בבי קברי דאשכחוהו רבנן ושאלו ליה ולאן כהן הוא מר אמר לון צדיקא לא מסאבי במיתתהון כמה דתנינן⁷ ביום שמת רבי בטלה כהונה כלומר דאתעסקו ביה) דלא שרא |עלייהו| (עליה) רוח מסאבא:

יעקב אילנא דחיי הוה אמאי דחיל דהא לא יכול לשלטא עלוי ועוד דהא כתיב (בראשית כח טו) והנה אנכי עמך וגו' אמאי הוה דחיל ותו דהא כתיב (שם לב ב) ויפגעו בו מלאכי אלהים אי משריין קדישין הוו עמיה אמאי הוה דחיל אלא כלא יאות הוה| (באות הזה) ויעקב לא הוה בעי למסמך על ניסא דקב"ה בגין דחשיב דלאו איהו כדאי דקב"ה יעביד ליה ניסא מאי טעמא בגין דלא פלח לאבוי ולאמיה כדקא יאות ולא אשתדל באורייתא ונטל תרי אחיות⁸ ואף על גב דכלא אתמר ועם כל דא בעי ליה לבר נש למדחל תדיר ולצלאה קמי קב"ה בצלותא דכתיב (משלי כח יד) אשרי אדם מפחד תמיד (ולמדחל תדיר קמי קב"ה) והא אוקמוה:

תא חזי צלותא דאבהן⁹ קיימו (ד)עלמא וכל בני עלמא עלייהו קיימי וסמכין לעלם ולעלמי עלמין¹⁰ לא אתנשי זכותא

מאיר הזהר

ה' דבר וגו', וה"ס חג"ט שצדעת והיינו דבר, ולכן גם קיום העולם הוא ע"י הייחודים והוויגים שעשו האצות בתפילותם, ומפני זה נקראו אצות העולם, כי גם המקיים נקרא אצ (רמ"ו). ו. שכן אמר לו ה' (יב, ג) ונברו בך כל משפחות האדמה, ומנינו שהאצות היו מתפללים צפרהסיא, וכמו שמרגס אונקלוס על (יב, ה) ויקרא בשם ה', ולנו בשמא דה', ותפילתם היתה על כל כוללות העולם דהיינו על קיום החיזויות, אצל זכות תורתם וצדקתם שהוא צדוק הפנימיות זה היה לישראל. ולשמי צחינות אלו כיון צמתק לשונו, שהרי ידוע מה שאנו מכוונים צניית קדיש לעלם ולעלמי עלמיא, שלש צחינות עיבור יניקה וגדלות, דהיינו פנימי אמנעי וחיצון, ולכן אמר שכל בני העולם קיימים על תפילתם לעולם, ולפי שצחינה זו היא דנה"י כדוע אללנו, לזה אמר וסמכין לעלם, אצל ולעלמי עלמין, שהם שניים של הפנימיות שהם הנשארין צו"א אחר הנסירה, אלו לא נשתכחו לעולם כי השכחה היא מהאחוריים. דעילא ותתא, שני

6. נ"ל דמיתי הני קראי דהס כפוליס חיין ואורך ימך וכן כי הוא חייכס וגו' תאריכו ימים דמד מרמו על חיי העוה"ו ומד על חיי עוה"ב. א"מ (כ"א).

7. אע"ג דר' אלעזר נפטר קודם רבי אלה הם דברי המחבר הספר שחברו כל המימות יחד שכתב ר' אבא שהיה סופר של רשב"י והם חלקוס לפרשיות כל פסוק ופסוק צפרשה שלו והם אמרו מדעתם כמה דתינין וכו' וכוונא צוה יש רצין צוהר וכלהו מתרצי צהכי. ז"מ. וכן בירר הר"מ חגיז בצפר משנת חכמים עש"ב. מא"י (כ"א). 8. מתשבה זו איננה תשובה מעלה אלל צדיקים, שכן הוא קוטר את מידת הצטחון (דע"ה ח"ב קלו ע"ג). 7. ר"ל שחירצו רז"ל כל ג' עונות כנגד התורה היה עוסק בגידול צנים. וכנגד כבוד או"א היה עוסק בשל אחריים לקיים מאמרים וכנגד צ' אחיות גירות היו. ז"מ עש"ב (כ"א). ה. ה' צרף העולם כדי שהצדיקים יקיימוהו בצדקתם, וידוע שהעולם נצרב בשלש מדות שהאצות מושפעים צהס, וכמש"ה (תהלים ג, א) אל אלהים

וישלה

קסה ע"א²

ספר הזוהר

תרגום

ולעולמי עולמים לא נשכחת זכות האבות, משום שזכות האבות היא קיום של מעלה ומטה, וקיום של יעקב הוא קיום שלם יותר מכולם, ולכן בשעה שצרה לבני יעקב, הקדוש ברוך הוא רואה את דמות יעקב לפניו וחס על העולם, כמו שנאמר "זכרתי את בריתי יעקוב". "יעקוב" ב"בוא"ו, למה בוא"ו. משום שהוא דמות של יעקב ממש.

בא וראה, כל מי שרואה את יעקב, כמי שמסתכל באספקלריה המאירה. והרי נאמר שיופיו של יעקב כיופיו של אדם הראשון. אמר רבי ייסא, אני שמעתי, שכל מי שמסתכל בחלומו ורואה את יעקב מקושט במלבושיו, מתווספים לו חיים.

רבי שמעון אמר, הרי נאמר שדוד המלך עד שלא היה לא היו לו חיים כלל, פרט לזה שאדם הראשון נתן לו שבעים שנה משלו, וכך היה קיומו של דוד המלך שבעים שנה היו, וקיום של אדם הראשון אלף שנה חסר שבעים. נמצאו באלה אלף שנים ראשונות אדם הראשון ודוד המלך. פתח ואמר, "חיים שאל ממך נתתה לו אורך ימים עולם ועד". "חיים שאל ממך", זה דוד המלך, שהרי כשברא הקדוש ברוך הוא גן עדן, הטיל בו נשמת דוד המלך, והסתכל בו וראה שאין לו חיים משלו כלום, ועומד לפניו כל היום. כיון שנברא אדם הראשון, אמר, הרי ודאי קיומו. ומאדם הראשון הוא, שבעים שנים שהתקיים דוד המלך בעולם.

עוד, האבות השאירו לו מחייהם כל אחד ואחד. אברהם השאיר לו, וכך יעקב ויוסף. יצחק לא השאיר לו כלום, משום שדוד המלך בא מצדו. ודאי אברהם השאיר לו חמש שנים, שהיה לו להתקיים מאה ושמונים שנים, והתקיים מאה ושבעים וחמש שנים, חסרים חמש. יעקב היה לו להתקיים בעולם כימי אברהם, ולא התקיים

דאבהן! בגין הזכותא דאבהן איהו קיומא דעילא ותתא וקיומא דיעקב" איהו קיומא שלים יתיר מכלהו ובגין כך בשעתא דעאקו לבנוי דיעקב קב"ה אחמי קמיה" דיוקנא דיעקב וחייל על עלמא כמה דאת אמר (ויקרא כו מב) וזכרתי את בריתי יעקוב" ב"בוא"ו אמאי בוא"ו בגין דאיהו דיוקנא דיעקב ממש':

תא חזי כל מאן דחמי ליה ליעקב כמאן דאסתכל באספקלריאה דנהרא" וזהו אתמר דשופריה דיעקב כשופריה דאדם קדמאה אמר רבי ייסא אנא שמענא דכל מאן דאסתכל בחלמיה וחסמא ליה ליעקב מקסטר בקוספוי" חזין אתוספן ליה:

רבי שמעון אמר הא אתמר דדוד" מלכא" עד לא הוה לא הוה ליה חיים כלל בר דאדם קדמאה יהב ליה שבעין שנין מדיליה וכך הוה קיומיה דדוד מלכא שבעין שנין הוה וקיומא דאדם קדמאה אלף שנין חסר שבעין אשתכחו בהני אלף שנין קדמאי אדם הראשון ודוד מלכא פתח ואמר (תהלים כא ד) חיים שאל ממך נתת לו אורך ימים עולם ועד חיים שאל ממך דא דוד מלכא דהא כד ברא קב"ה גנתא דעדן אטיל ביה נשמתא דדוד מלכא ואסתכל ביה וחמי דלית ליה חיים מדיליה כלום" וקיימא קמיה כל יומא כיון דברא אדם הראשון אמר הא ודאי קיומיה ומאדם קדמאה הוא" שבעין שנין דאתקיים דוד מלכא בעלמא:

תן אבהן שבקו ליה מחייהון כל חד וחד אברהם שבק ליה וכן יעקב ויוסף יצחק לא שבק ליה כלום בגין דדוד מלכא מסטריה" קא אתא ודאי אברהם שבק ליה חמש שנין דהוה ליה לאתקיימא מאה ותמנין שנין ואתקיים מאה ושבעין וחמש שנין חסרין חמש" יעקב הוה ליה לאתקיימא בעלמא כיומי דאברהם ולא אתקיים

מאיר הזוהר

בגלגול לאה ורחל, וכדי לתקנם עבד צנצני כ"ח שנים, לכן אחר המיקון נתן לדוד ה' שנים ע"י אברהם, כי יצחק חי ק"פ שנים ק' וכו', מאחר שאדה"ר נתן לדוד ע' שנה והאבות נתנו לו ג"כ ע', א"כ היה ראוי לו שיהיה צ' פעמים ע' שהם ק"מ וכו' כי השנים שנתן אלם לדוד לא הועילו לו מפני חטא אדה"ר (זהר הרקיע). **טו.** כל החיים הם מצמינת התקדים שהמיתה היא מן הגבורות, ודוד היה מן המלכות שנקראת נפש, והיא אספקלריא דלא נהרא ולית לה מגרמה כלום, דהיינו אין לה אור שה"ס החסד ולכן היא נקראת עינה חסרת השפע וה"ס העושר (רמ"ו). **טז.** הוה (דפ"ו). **יז.** הגבורות הם דינין ואין בהם חיים כלל (שער מאמרי רשב"י), ובמה ימתקו (זהר הרקיע). פ"י דוד למה אין לו חיים, לפי שהוא מושך, וא"כ יצחק שהוא מושך אין לו מה ליתן (מ"מ). **יח.** הנה אברהם היה לו לחיות מאה ושמונים שנה, מאה צמוד כתר כללות כל האצילות. ושמונים צמוד שמונה ספירות עד יסוד, כי שם סיומא דדבורא, כל אחת כלולה מעשר, הרי שמונים. והנה לדוד חמשה שנים צמוד ה' תקדים הבאים אליה על ידי יסוד בנקודת ציון שבה (שער מאמרי רשב"י).

הזווגים דנשיקין ודגופא שהוא ממש חב"ד וחג"ת (רמ"ו). **ז.** היינו דלא כחלמודא דילן דאמרינן תמה זכות אבות שבת דף נה. ועיין פרשה עקב ותמנא נחמ. א"מ (נ"א). ע"י שם צנוס' ולר"י נראה (לש"ו). **ח.** שאין צו ימין ושמאל שיש משם קצת הארה לישמעאל ועשו, אבל יעקב מטתו שלמיה (רמ"ו). **ט.** הוא סוד הזכירה שהיא מנד הפנים (רמ"ו). **י.** ירצה שזורתו הוא קו ישר שרומן לקו האמצעי (רמ"ו). **יא.** הוא אור הפנים המאירים מפנימיות הדעת (רמ"ו). **יב.** מקושט במלבושיו וקוספא הוא מלבוש (ד"א). **יג.** נראה שענין זה סמוך למ"ש דשופריה דיעקב כשופריה דאדם קדמאה שנתן לדוד שבעים שנה שה"ס ו' קצוות שיעקב כוללם (רמ"ו). **יד.** א"כ הוא סוד החכמה שני ה' בחכמה יסד ארץ ואדם נתן לו ע' שנין כי הנוק' אין לה אלא מו"ם מתקד דו"א ולמטה שהוא סוד ה"ת. ולהיות שאדה"ר נתקלקל בע"ז וג"ע וש"ד, עד לכן לא נתן לדוד ע' שנים שהיו מלאים גבורות ודיינים, ע"י חטא אדה"ר, עד שנתקן חטאו ע"ז ע"י אברהם צבור כשדים, וש"ד ע"י יצחק בעקידה וג"ע ע"י יעקב. ופ"י כי אדה"ר צמטא השליך צ' טפות צמחה ראשונה וצ' טפות אלו צאו